

Kitob apparati bilan ishlash.

Komilov Matlatif Erkin o'g'li.

Urganch davlat Pedagogika instituti 1-bosqich talabasi

Otayeva Dinora O'rinboy qizi

Urganch davlat Pedagogika instituti 1- bosqich talabasi.

Annatotsiya: Ushbu maqolada kitob, kitob apparati, kitob apparati bilan ishlash, ki tob tayyorlash jarayonlari haqida uning paydo bo'lish tarixi haqida keng ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kitob, kitob apparati, Baxmanyor, kitob tarixi, Guttenberg, nashriyot.

Shunday odamlar ahtaringki, ular bilan suhbat qilmoq yaxshi kitob o'qimoqqa barobar bo'lsin. Shunday kitoblarni ahtaringki, mutolaasi faylasuflar suhbatiga teng bo'lsin . A. X. Baxmanyor.

Kitob beminnat do'st, bilim va ma'naviyatimizning yuksalishiga hissa qo'shuvchi asosiy manbaa. Necha asrlardan beri sayqallanib, qanchadan -qancha avlodlarga misoli yo'lchi yulduzdek yo'l ko'rsatib kelayotgan mayoq. Insonning bilimli, tarbiyali, kasb-hunarli va albatta baxtli bo'lishi uchun muhim omillardan biri. Sir emaski, hozirgi kunda yoshlar vaqtining ko'p qismini ijtimoiy tarmoqlarda turli xil ko'ngilochar videolar, insonni o'ziga jalb etadigan o'yinlar bilan o'tkazmoqda. Kutubxonadagi bog'lam-bog'lam kitoblar kutubxona tokchalarida chang bosmoqda. Biz shuqadar erinchoqmizki, biron joyimizni qashish kerak bo'lsa albatta uni o'zimiz emas kimgadir qashitgimiz keladi. Qancha sarmoya bilan bunyod bo'lgan kutubxonalar-u kitoblar ayrimlar uchun hech ahamiyatsiz. Biz bilamizmi bir kitob tayyorlash uchun qancha vaqt, sarmoya, diqqatlilik, mehnat kerakligini. Bir kitob bizga yetib kelguniga qadar qancha bosqichni bosib o'tishinichi...

Emishki, kitob bosish g'oyasi muhrlar orqali vujudga keladi. VII-VII asrlarda yaqin sharqda va yevropada bosma naqsh tushirilgan matolar tayyorlangan. Takrorlashlar natijasida shakllar bosish uchun xattotlar, nusxa ko'chiruvchilar va kotiblar o'z ism shariflari yoki muallif ism familiyasini yozish uchun muxrdan foydalanishgan. Sababi matnni tez yozish imkonli bo'lgan bo'lsa, ramzlar va turli shakldagi ifodalardan iborat bo'lgan ism shariflar bosh harflarini yozish va bezashga ko'p vaqt ketgan. Shuning uchun bunday ishlarni avvaldan maxsus tayyorlangan muxrlar yordamida osongina bajarishgan. Bu ayniqsa, xattot va nusxa ko'chiruvchilarga qulay bo'lgan. Katta hajmli qo'lyozmalarni ko'chirishda eng ko'p uchraydigan so'zlar, tasvirlarni qayta-qayta yozish o'rniga muhr yordamida osongina bosib ketish ham vaqtni tejardi ham sifatni oshirardi. Bosma nusxalar esa o'yin kartalari



va arzon – garov tasviriy ishlanmalar masalan chaqqon bo'lgan ikonalar shuningdek, xaritalarni tayyorlashda ko'p qo'llanilgan. Bunday gravyuralar avvaliga faqat tasvirdan iborat bo'lgan. Keyinroq esa bir necha satr matn ham qo'shib bosila boshlangan. Gravyura bosishdan kitob bosishga o'tish uchun faqat bittagina qadam tashlash qolgan edi. Mantiqan qaralganda bu jarayon evolyutsiyasi quyidagicha bo'lgan avvaliga taxta yoki metal doskaga tasvirni o'yib tushirib, u orqali qog'oz yoki matoga tasvirni bosib chiqarishni yo'lga qo'ygan. Bunday tasvir ostidagi bir-ikki satr matn qo'lda yozib chiqilgan. Keyinroq doskaning o'zida matnni teskari tartibda o'yib yozib uni ham tasvir bilan birvarakayiga bosishga o'tishgan. Shu tahlit ish doskada matnning o'zini bezak va tasvirlarsiz teskari tartibda o'yib ishlash va uni qog'ozga yoki matoga bosishga yetgan. Bunday yo'sinda bosilgan dastlabki kitoblar hajman kichik bo'lgan. Biz ularni kichik risola yoki broshyura deb atagan bo'lar edik. Bunday kitoblar haqiqiy qo'lyozma kitob sotib olishga imkoni yo'q ammo savodli o'rta va quyi ijtimoiy sinflarga mo'ljallangan. Bunday usulda bosilgan kitoblarning adadi dastlabki matn o'yish va boshqa tayyorgarlik harajatlari shuningdek, qog'oz va siyoh sarfini qoplaydigan darajada katta bo'lishi kerak edi. Ma'lumki, matnlarni o'yish sabrli va ko'p vaqt talab etadigan mashaqqatli ish bo'lgan. Bu ish bilan shug'ullanidigan ustalarda shu jarayonni tezlashtiradigan hech bo'lmasa yengillashtiradigan fikr yuzaga keladi. Bu g'oyani germaniyalik Guttenberg amalga oshiradi. Guttenberning bu ixtirosi matbaachilikda, nafaqat bu sohada balki insoniyat tamadduni tarixida inqilob yasadi desak mubolag'a bo'lmaydi. Zero u tufayli insoniyatning ming yillar davomida to'plagan bilimlarini egallash osonlashdi.

Kitobning o'tmishi shunday ekan. Xo'sh bugunichi bugun ham shundaymi. Bugun bir kitob yuzaga kelishi uchun kitob qaysi mavzuda yoziladigan bo'lsa oldin mavzuga oid reja tuzish,

Mavzuning dolzarbligi,

Nashriyot va muallif shrtnomasi,

Muxarrirning asar rejasi ustida ishlashi,

Qo'lyozmani muallifdan qabul qilish,

Nashriyot qayd etgan xató va kamchiliklarni to'g'rilash'

Ishni taqrizdan o'tkazishga yuborish yoki muhokamaga qo'yish

Kitobni bezash,

Muharrir va boshqa bo'limlar xodimlarining hamkorligi,

Kitob tarqatish tizimi,

Kitob savdosi va noshirlik.



Bitta kitobning yuzaga kelishi mana shunday bosqichlarni bosib o'tyapti. Bizdan talab etilayotgan narsa faqat shu kitoblarni bir bor varaqlab o'z bilim saviyamizni yana bir bor yuqori pog'onaga ko'tarish. Shunday odamlar bor ular bilan suhbatdan keyin itlarning peshonasidan o'pging, echkiga hurmat izhor etging, sherga ta'zim qilging keladi. Bu albatta suhbat qurgan insonning bilim saviyasiga bog'liq. Mashhur turk adiblaridan biri Mustafo Mahmud Kitob o'qish menga vaqtni o'ldirish vositasi edi. Oxiri borib u vaqtni tiriltira boshlanadi degan so'zlarida naqadar haq edi.

Xulosa qilib shuni aytishim mumkinki, bir kitobning yuzaga kelishi juda murakkab. Biz kitobning ichiga kirib o'zimiz bilmagan dunyo ilm ahli bilan birga bo'lamiz. Shunday ekan biz sizga deymizki, ilm ahlidan bo'ling. Chunki kitob-tafakkur qanotidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Nashr jarayoni asosiy bosqichlari. Z. T.Tahirov. Tafakkur bo'stoni 2015
- Internet saytlari
- 1.Fayllar.org.
 - 2.uz. stendstroy.ru.

